

פסחים עז

משה שווערד

1. ספר בית הלוי ח"א - סימן ב

אמנם עיקר תי' ... דהרי ודאי נראה דבמצות אכילת קדשים לא בעינן שיהי' דוקא כזית. וראי' לזה מהא דאיתא בפסחים דף ג' ע"ב גבי חילוק לחם הפנים שהי' מגיע להם כפול הרי דבמצות אכילת קדשים לא בעינן כזית. שוב מצאתי בספר דורש לציון דרוש א' (ד"ה כל) שחקר במצות אכילת קדשים אי בעי כזית והביא להך דהגיעני כפול ודחק א"ע לדחוקה. ולדידי נראה ברור דלא בעי כזית והחילוק שיש בין מצות אכילת קדשים למצות אכילת פסח דבעי דוקא כזית נראה פשוט. דבפסח ומצה הוי החיוב על האדם שהוא מחוייב לאכול פסח ומש"ה אם אכל פחות מכזית לא שמי' אכילה והוי כלא אכל פסח. אבל מצות אכילת קדשים הא לא הוי המצוה כלל על אדם מיוחד דהא לא הוי חיובא אקרקפתא דגברא רק המצוה דבשר קדשים יהי' נאכלין ומי שיש לו בשר קודש הרשות בידו ליתנו לאחר לאכלו וג"כ מקויים מצוה זו וא"כ הרי גם באכל כל אחד פחות מכזית מ"מ הא הקדשים נתאכלו. ובחילוק זה מיושב לנו דברי הרמב"ם במנין המצות דבקרבת פסח מנה שחיטתו ואכילתו לשתי מצות (מצוה נ"ה, נ"ו) ובחטאת מנה הכל במצוה אחת (מצוה פ"ט). והקשה במעייני החכמה דמה בין זה לזה. ובדברינו יובן היטב דבכל הקרבנות לא הוי המצוה רק שיהי' הקרבן נאכל ולא על האדם ומ"ה הוי אכילתו פרט אחד ממצות שבאותו קרבן וכמו הקטרת אימורין דאינו נחשב למצוה אחרת בפני עצמו אבל בפסח הוי החיוב על האדם ולא שייך כלל לעשיית הקרבן ומש"ה הוי ב' מצות. ומשום הכי בכל הקרבנות לא בעינן כזית והראי' מהא דהגיעני כפול הוי ראי' נכונה. וכן ביומא דף ל"ט. אמרינן דבימי שמעון הצדיק הי' ברכה בלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותר מכאן ואילך נשתלחה מאירה וכל כהן מגיעו כפול הצנועין מושכין את ידיהו והגרגרנים נוטלין ואוכלין. הרי דלא היו מגיעו רק כפול וגם בימי שמעון הצדיק קאמר דכשמגיעו כזית יש אוכלו ומותר ונמצא הא אכל פחות מכזית. ועיי' בתוס' ישנים ביומא שם (ד"ה שמגיעו) שכתב וז"ל אומר רבי דדוקא מגיעו כפול הוי מושכין ידיהם אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה ושוב הקשו דבהגיעו כפול היאך הי' מקיימין מצות אכילה וי"ל דלא בעי כזית לגמרי אלא דכזית עדיף וחשיבא [אכילה] עכ"ד. הרי להדי' דע"פ דין לא בעינן כזית כלל וכמו שכתבנו:

2. ספר בית הלוי ח"ג - סימן נא

וכתבתי הסברא בזה בבית הלוי חלק א' סי' ב' (אות ז') דבשלמא אכילת פסח ומצה דהחיוב על האדם שהוא יאכל צריך כזית אבל מצות אכילת קדשים דאינה חיוב על שום אדם שהוא יאכלנו רק המצוה שיהיה הקרבן נאכל משו"ה גם כשמחלקו להרבה אנשים הרי מ"מ נתאכל הקרבן לא בעינן כזית ובמצוה כזו ס"ל לר"ל דאין צריך כוונה ואפשר דבזה כו"ע מודים דא"צ כוונה... המל"מ בהלכות יסודי התורה (פ"ה ה"ח סוד"ה יש לחקור) נסתפק באכילת מצוה אם יוצא בו שלא כדרך אכילתו. ולכאורה נראה דהרי במס' מנחות דף צ"ט ע"ב אמרו והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי והרי בפסחים דף כ"ד ע"ב איתא דחלב חי הוא שלא כדרך הנאתו. ודוחק לחלק בין חלב חי לבשר חי הרי דגם שלא כדרך אכילתו הוא מצוה. אמנם לפי מה שכתבנו דמצות אכילת קדשים א"צ כזית כיון שהמצוה אינו חוב על גוף האדם רק המצוה על הקרבן שיהיה נאכל וי"ל דמשו"ה ג"כ מהני שלא כדרך אכילתו דהרי נאכל הקרבן ועיי' בתוס' שבועות דף כ"ב ע"ב (ד"ה אהתירא קמשבע) דשלא כדרך אכילתו גריעי מחצי שיעור, וא"כ אין מזה ראייה למצות אכילת מצה וכדומה דצריך כזית דוקא:

3. שפת אמת מסכת פסחים דף עז עמוד ב

במשנה הפסח כו' נאכל בטומאה שמתחילתו כו' נראה דעכ"פ צריכין למנות הרבה בני אדם על פסח א' בכדי שלא יגיע לכ"א יותר מכזית [דלא התירה תורה אלא שיעור אכילה ולא יותר] ואף על גב דלקמן (צ"ה ב) תנן דפסח שבא בטומאה אפי' זבין וזבות דלא הותר להם להביא פסח בטומאה אין חייבין על אכילתו כרת משום דאין נאכל לטהורים ע"ש מ"מ איסורא מיהו איכא אכן לפמ"ש בס' גבורות ארי ביומא (מ"ד ב) דדבר שניתן שבת לדחות אצלו ואין שיעור למעלה אף על גב דיש לו שיעור למטה כל כמה דבעי מוסף ע"ש י"ל דה"ה גבי טומאה דינא הכי אבל י"ל דל"ד טומאה לשבת כדאמרינן ביומא (מ"ו ב) דשבת הותרה וטומאה דחוי' ע"ש וכיון דטומאה דחוי' אפשר דלא ניתן לדחות אלא בצימצום כפי השיעור ולא יותר]:

4. רש"י זבחים דף צט/א

או דלמא ראוי לאכילה בעינן – אבל בהקריבוהו טמאין לא מיבעי לן שהרי אינו נאכל דקי"ל בכיצד צולין (פסחים דף עו) קרבנות ציבור באין בטומאה אבל אין נאכלין:

5. רמב"ם יד החזקה הלכות ביאת המקדש פרק ד

(יא) וכל קרבן מהן שקרב בטומאה אינו נאכל אלא מקטירין ממנו דברים הראויין להקטרה והשאר הראוי לאכילה נשרף כשאר קדשים שנטמאו:

6. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כו

ב) אמרין בפסחים (פ"ד ע"ב) גבי שבירת העצם דנוהג בכשר ולא בפסול דפסח הבא בטומאה אין בו משום שבירת העצם דאע"ג דנאכל הוא מ"מ פסול הוא ע"ש והנה לפ"ז אפשר דפסח הבא בטומאה אם אכלו שלא למנויים אצלו עוברים עליו ג"כ משום אכילת קדשים פסולים דכל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו כיון דפסח הבא בטומאה פסול הוא רק דנדחה איסורו דטומאה דחוייה בצבור ולגבי פסח נדחה אף אכילתו דמעיקרא אינו בא אלא לאכילה א"כ כיון שרק נדחה זה רק לגבי אותן שמצוה לאכול אבל שלא למנויים לא נדחה לגבייהו והוי כשאר קדשים פסולים וכן נראה בפסח הבא בטומאה אי אירע פסול בדם אינו טעון עיבור צורה דכיון דבלא"ה פסול הוא משום טומאה והוי פסולו בגופו רק שנדחה א"כ זה שייך רק אם הפסח בר הקרבה אבל אם אירע פסול בדם דליכא הקרבה ביה א"כ ליכא מה שידחה פסולו א"כ הוי כשאר פסולו בגופו דנשרף מיד:

7. תוספות יומא דף מו/א

תחילתו דוחה וסופו אינו דוחה רב חסדא אמר דוחה את השבת כו' – [1] פרש"י תחילתו תמיד שחיטה וזריקה דוחה את הטומאה סופו דהיינו הקטרתו אינו דוחה הטומאה אבל שבת דוחה אפילו סופו ורבה אמר תחילתו דוחה תמיד של שבת שחיטה וזריקה דוחה את השבת וקרב בשבת סופו תמיד של ערב שבת אינו דוחה דאין איברים נקטרים משתחשך אלא מעלן מבעוד יום וזה הפי' תופש עיקר [2] והקשה ר"י דהתנן בפרק כיצד צולין (פסחים דף עו:) חמשה דברים באין בטומאה ועל כרחך אפילו הקטרת אימורים קאמר מדקאמר ואינו נאכלין בטומאה מכלל דכל השאר בא בטומאה שחיטה וזריקה והקטרה ועוד דהקתני בהדייהו עומר דהיינו הקטרה ...

8. מרומי שדה מסכת פסחים דף עז עמוד ב

במשנה. הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. וקשה לי לפי פירש"י ז"ל לעיל דף ס"ט ב' דלר"א אכילת פסחים לא מעכבא, ואף לא בעינן גברא דחזי לאכילה אלא למצוה. א"כ מנלן דציבור דעבדי בטומאה רשאים לאכול, ומצוה דאכילת פסח דוחה כרת דאכילת קדשים בטומאת הגוף. בשלמא לר' נתן להלן דבעינן גברא דחזי לאכילה ואם לאו פסול ניחא, דע"כ שריא באכילה. אבל לר"א קשה. ונראה לפי מש"כ לעיל דלתנא דתמורה דף י"ד א' והוא כברייא דספרי דמחלק בין קרבן ציבור לשל יחיד ניחא. דאחרי שהוא ק"צ ואכילה ג"כ מצוה דציבור משו"ה דוחה. משא"כ שארי קרבן ציבור אין האכילה מצוה דתליא

בציבור. ומה שהקשו התוס' שם ס"ט ב' ד"ה האי, אפשר ליישב דר"א ס"ל דגם הא שיהא בגברא דחזי לאכילה רק למצוה. והרי גם לר' נתן איכא סברא הכי, כדאי להלן דף ע"ה ב' בפירש"י ד"ה ור' נתן היא:

9. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד א

סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד - ואף על גב דבפרשת פינחס כתיב נמי ראש חדש ה"א דאלה תעשו במועדיכם דכתיב בסוף פרשת פינחס לא קאי אראש חדש אלא שאר ימים טובים דכתיבי בתריה דאיכרי רגל דהכי נמי לא קאי אשבת ותמיד ומצרכי' להו קרא בסמוך.

10. ספר דבר שמואל

קרא עלי מועד. ולא אמרין דריא מדברי קבלה לא ילפינן, דאינו חלף גלוי מילתא דוכלל בפסוק דמועדיכם.

11. שפת אמת על פסחים דף עז/א

בגמ' דת"ר וידבר משה כו' שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם. צ"ע הא בתו"כ נמי כתי' אלה מועדי ה' כו' ולמה הוצרך התנא להביא במועדיכם דכתיב בחומש הפקודים. וצ"ל משום דהתם כתי' תעשו במועדיכם. אבל בתו"כ לא כתי' עשי' אבל א"כ קשה מאי מוכח טפי מוידבר משה מועדי כיון דג"כ לא כתי' בל' עשיה. ואפשר לפי שהיא מיותר כיון דמעיקרא נמי כתי' מועדי ה'.

12. חידושי רבינו דוד – דף ה: [1]

ואורחא דתלמודא הכי, דמיתי קרא דמשמע איסורא בטר דאיתפרש להתירא מקרא אחרינא לומר שכך הוא פירושו של פסוק זה, ואינו מביא ההכרח שבו נתפרש הפסוק כן. וכיוצא בזה בקדושין פרק ראשון²⁸, שלמדו שהעבד יוצא ביובל מדכתי' ועבדו לעולם²⁹ לעולמו של יובל, ופסוק של ועבדו לעולם הוא נראה שאינו יוצא לעולם, אלא שפירושו לעולמו של יובל ממה שאמ' הכתו' ושבתם איש אל אחוזתו (ואל) [ואיש אל] משפ[ח]תו תשובו³⁰, כמו שמפורש שם. וכן בפרק עגלה ערופה³¹ דרשי' בשדה³² פרט לטמון על זה הדרך. ועוד מצאתי אחר כיוצא בזה במסכת זו בפר' כיצד צולין³³, וידבר משה את מועדי יי"י³⁴, מה תלמוד [לומר], לפי שלא למדנו בכל התורה כלה שנ' בהן מועדו אלא בפסח ותמיד, מועדו אפי' בשבת מועדו אפי' בטומאה. ובפרק ואלו דברים³⁵ אמרי' נאמר במועד³⁶ בפסח ונאמ' מועדו³⁷ בתמיד, מה [מועדו] האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת, ותמיד גופיה מנא לן אלימ' משום דכתי' ביה במועדו פסח נמי הא כתי' ביה מועדו, אלא מועדו לא משמע להו, הכא נמי מועדו לא משמע להו, אלא אמ' קרא עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה³⁸, מכלל דתמיד קרבה ליה בשבת. ואתי פסח גמר מיניה בג"ש, והיכי דיליף פסח מתמיד לענין שבת יליף נמי תמיד מפסח לענין טומאה³⁹ והרי זה כענין שאמרנו, שבפר' כיצד צולין אמרו מועדו אפי' בשבת מועדו אפי' בטומאה, מפני שהדבר כן מהכרח אחר, ולא הביאו ההכרח, אלא שסמכו על הדבר שנתפרש כן במקום אחר⁴⁰. ל"ש. וזה הפי' נכון מאד.

13. תוספות מסכת פסחים דף סו עמוד א

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת - ולקמן יליף מעל עולת התמיד תימא דבשמעתין לא דריש ממשמעות דמועדו וכן הא דפסח דחי טומאה ילפינן לקמן מאיש איש איש נדחה ואין ציבור נדחין ובתמיד ילפינן מג"ש דמועדו מועדו ובפרק כיצד צולין (לקמן דף עז.) משמע דדריש לה ממשמעות דמועדו דתניא וידבר משה את מועדי ה' מה ת"ל לפי שלא מצינו בכל התורה שנאמר בהן מועדו אלא בפסח ותמיד מועדו אפי' בשבת מועדו אפילו בטומאה שאר קרבנות מנין משמע דמשמעות' דמועדו דריש ועוד דקאמר התם וצריכי דאי כתב רחמנא תמיד שכן תדיר וכליל אבל פסח לא ואי כתיב פסח שכן כרת ואי מגזירה שוה ילפינן מה צריך לצריכותא הא איצטריך מועדו דתמיד משום טומאה ודפסח משום שבת אלא ודאי ממשמעותא דמועדו דריש [2] וע"כ תנאי היא ועוד בפ' ר' ישמעאל במנחות (דף עב.) דריש שתי הלחם דדחו שבת מתקריב תקריב אפילו בשבת ואפילו בטומאה ולפי שמעתין מצי למילף בג"ש דמועדו מפסח ותמיד או ממשמעותא כמו בכיצד צולין (לקמן דף עז.).

14. מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף עז עמוד א

בא"ד דה"ל לא קאי אשבת ותמיד ומצרכי להו קרא כו' עכ"ל לשון אשבת הוא מגומגם דמוספי שבת ודאי לא אצטריך קרא דבמועדו בסמוך דבהדיא מפורש בתורה להקריב מוספי שבת בשבת ואפילו תמיד של שבת מדכתיב עולת שבת בשבתו כדאמרין בר"פ אלו דברים ולא אצטריך במועדו גבי תמיד אלא משום טומאה ונראה להגיה אפסח במקום אשבת ור"ל משום דפסח נמי כתיב בפרשת אמור דכתיב בחודש הראשון ב"ד לחודש בין הערבים פסח לה' וכן בפ' פינחס ואפ"ה מצריך בסמוך קרא דבמועדו והיינו משום דמועדי ה' ומועדיכם לא הוה נמי קאי אפסח דלא קאי אלא ארגל גופיה דקבוע זמן ומועד אבל פסח ה"א דלא מקרי קבוע זמן ומועד כיון דטמאים עבדי פסח שני ולכן אצטריך במועדו:

ודע כל מוספי דפסח וסוכות לא אצטריך קרא דבמועדיכם דמקרא גופיה ילפינן ליה דכתיב בפ' אמור גבי פסח והקרבתם אשה עולה לה' שבעת ימים ובסוכות כתיב שבעת ימים תקריבו אשה לה' ובפ' פינחס כתיב גבי פסח כאלה תעשו שבעת ימים וגו' וכיון דאין שבעה בלא שבת ע"כ מוספי פסח וסוכות דוחין שבת ולא אצטריך הכא במועדיכם אלא משום מוסף שבועות ויה"כ ור"ח וכן נראה מפרש"י בר"פ אלו דברים ע"ש ודו"ק:

15. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד א

שכן יש בהן צד חמור - פר"ת שכן ישנן לפני הדיבור וכמאן דאמר (חגיגה דף ו.) עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ולחם הפנים אומר ריב"א מדכתיב תמיד ילפינן ליה דמשמע אפילו בשבת ובתורת כהנים איכא מאן דדריש דתמיד דחי שבת מדכתב ביה תמיד ומיהו מתרי מינייהו הוה מצי למילף כולהו ואומר ר"י דשמא יש שום פירכא דאי לאו הכי אמאי צריך קרא בשאר. וקשה דבפרק קמא דיבמות (דף ה:) בעי למימר עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת מפסח ותמיד ופריך מה לפסח ותמיד שכן ישנן לפני הדיבור ואמאי לא יליף משאר קרבנות ציבור דדחי שבת כדמסקינן הכא.

16. ספר דבר שמואל

דלכר"ע טומאה דחוי היא בציבור. ופירש"י דלאו היתר גמור חלל היכא דלא משתכחי טבורים, ויוליט מהא דלקמן (דף ט"ט ע"א) שאם היו רוצים לציבור טמאין וכהנים וכלי שרת טבורים יעשו בטומאה, ומדוע כיון דכל היכא דאפשר למיחזר אטערה יעשו בטערה, וי"ל כיון דרוצו לציבור טמאין היו פסח הבא בטומאה ומשום כך אין קרבן לציבור חלוק וכהנים יקריבו בטומאה חבל אם הציבור טבורין ורוצו ככהנים טמאים איכ"נ שרק ככהנים הטבורים יעשו ולא כטמאים, וכן מדויק לשון המשנה לקמן נטמא הקהל או רוצו או שכו ככהנים טמאים, לכאורה משמע דככהנים ליכא דין רוצו, אך הרמב"ם כתב בפ"ד ביאת מקדש הי"ד שגם ככהנים יש דין רוצו, (וראה מש"כ להלן (דף ט"ט ע"א) ד"כ נטמא קהל, ועי' גבורה ארי יומא (דף ו' ע"ג) בד"כ טומאת מת, מקדש דוד רס"י כ"ו, ומנחת ברוך ס"י ק"ח, שי למלך ס"י כ"ח).

17. מהר"י קורקוס - הל' ביאת מקדש פ"ד ה' - ז' וח'

וזהו לשון הנח לכ"ג כו' וקושטא דמילתא משני ליה. וא"ת אכתי קשה שהרי בפרק כיצד צולין [אמרן] סברוה טומאה דחוייה בציבור ובעיא ציץ לרצויי עלה, משמע דלמאן דסבר דחוייה לא מידחייא אלא ע"י ציץ. ומכאן הוא עיקר קושית התוס' שם ולכך לא תירצו שם תירוצ דפ"ק דיומא משום דלא שייך ולא מיתריץ בהכי ההוא סברוה. וגם רבנו כן כתב בסמוך (הט"ו) שהטומאה דחוייה היא וצריכה ציץ לרצות עליה, וי"ל דלעולם עונש יש בדבר וכפרה בעי ולכך ציץ מרצה ובודאי דהיכא דאיכא ציץ עדיף טפי שאין צורך עוד לכפרה ולא גשאר עונש בדבר ומ"מ כשאין ציץ אין מבטלין הקרבן בשביל כך ובוחרים מן הרע מיעוטו וכאשר נתבאר מלשון התוס' שכתבתי מפ"ק דיומא. והרי זה דומה למה שאמרו שמתענין מפני חלום בשבת, ואעפ"י שברשות עושה אמרו (כרכוס לנ:) ליתבי תעניתא לתעניתיה על שבטל עונש שבת, והא נמי דכוותה כשאין ציץ. וזהו שאמר רבינו וצריכה ציץ לרצות עליה הם דברי סברה שאמרו בגמרא. והרי דעת רבינו נראה מפורש שאם יש אחרת שאומרים לו שיביאנה תחתיה שכן כתב ואינה נדחית אלא בשאי אפשר. וכיון שכן אין כאן קושיא ולא הכרח מכהן גדול וכאשר נתבאר מדברי התוס' שכתבתי. ומעתה אין לדחות דברי ר' יהודה מהלכה ולא שבקינן כללין דקי"ל כוותיה לגבי ר' שמעון, ומה שמכריח לפסוק טומאה דחוייה יתבאר בסמוך (ה"ד), וכיון שאפשר לקיים שניהם טפי עדיף כ"נ לי:

18. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף לד/ב

(קס) בתוס' פרק כיצד צולין ע"ז, הקשו, דלמ"ד טומאה דחוויה בעי ריצוי ציץ, ואיך מהני בטומאת הגוף, דהתם ליכא ריצוי ציץ, והנה צריך להבין, דדחיה לא שייכא אלא באיסור אבל לא בפסול, וכיון דהקרב בטומאה פסול, לבד האיסור מאי מהני דחיה להכשיר הפסול, וצ"ל, דלהכשר הקרבן מהני ציץ, ולהתיר האיסור מהני דחיה, וזה בטומאת בשר ודם דאין הפסול מכת האיסור דלא מצינו איסור מיוחד להקריב טמא למזבח, אלא דטמא פסול, ואסור להקריב פסולין למזבח וכיון דציץ משוי ליה לכשר תו ליכא איסורא, וה"ה בקרבן יחיד מותר להקריב מדאורייתא לאחר ריצוי ציץ, אבל בטומאת הגוף דאיכא לאו מיוחד על טמא שלא יקריב, ושנה עליו הכתוב לעכב, י"ל דהפסול תלוי בהאיסור, וכיון דהאיסור נדחה בציבור תו ליכא פסולא ולא בעי ריצוי ציץ:

19. ספר בית הלוי ח"א - סימן לח

[ה] ... ובזה מיושב לנו ג"כ מה שהקשינו דהיאך רוצה הגמרא ללמוד מקרבן ציבור בשבת והרי ביומא אמרינן דשבת הוי הותרה בציבור ולא דחוויה ולא שייך ללמוד מיניה על מקום אחר. אבל לפי מש"כ ניהא דעיקר הדבר מאי דאמרינן ביומא דשבת הוי הותרה י"ל הסברא לזה במה דמצינו בכמה דוכתי דהוי היתר ובכמה דברים אמרינן דהוי בגדר דיחוי וצ"ע לכאורה החילוק בזה. ועיין בברכות דף כ'. ברש"י ובתוספות ד"ה שב ואל תעשה יעו"ש:

והנראה דהכל תלוי בזה דמה דאי אפשר להיות בלעדי זה וכמו הקרבת התמיד וקרבת ציבור בשבת הוי הותרה וכמו כן במ"ע דיבום דאיסור אשת אח הותרה במקום יבום דהא לעולם אי אפשר להמצא מצות יבום מבלי אשת אח אבל דבר מצוה דיכולה להתקיים מבלעדי האיסור הוי רק בגדר דיחוי. וכמו כלאים בציצית דאפשר למצות ציצית להתקיים בטלית של צמר והא דשרי בפשתן הוי רק בגדר דיחוי וזהו גופה סברת הגמרא במסכת זבחים דף ל"ב ע"ב דאמרינן שם דהא דמצורע מכניס ידיו לעזרה לכהונות הוי הותרה וטומאה הוי דיחוי יעו"ש. ולפי"ז הוי הך סברא דהותרה וסברא דמצוותו בכך דהא סברא דכיון דמצוותו בכך ע"כ הוי בגדר היתר דהתורה התירה בזה האופן ומה דלא הוי מצותו בכך אינו מותר רק מטעם דיחוי. וא"כ הא דאמרינן ביומא דף מ"ו ע"ב דשבת הוי הותרה ע"כ לא קאי רק על שחיטת הקרבן דכתבנו דהוי מצותו בכך אבל בהקטרה דאפשר להמתין עד הלילה ומ"מ שרי משום דחביבה מצוה בשעתה הוי בגדר דיחוי. ואדרבה בזה מדוקדק לנו היטב לשון הגמרא ביומא שם דקאמר רב חסדא דשבת סופו נמי דחיא וקאמר הטעם שבת הותרה בציבור סופו נמי דחי הרי דגבי הקטרה נקטה הגמרא לשון דיחוי ומש"ה שפיר רצה הגמרא לומר ביבמות דנילף מפסח ותמיד על כל עשה שדוחה ל"ת שיש בו כרת ולא דחי דשאני שם דהוי הותרה או מצוותו בכך דהלימוד הוי מהקטרה:

20. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד א

דלא אשכחן תנא דאית ליה טומאה הותרה אלא ר' יהודה - ואם תאמר מאי אולמא דר"ש טפי מדרבי יהודה אדרבה אשכחן במי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) דר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה וי"ל דאשכחן לקמן (דף עח.) ר' יוסי דנמוקן עמו דסבר טומאה דחוויה היא תימה לר"י דבשמעתין משמע דלמאן דאמר טומאה דחוויה אינה דחוויה אלא על ידי ריצוי ציץ ואמאי הא טומאה דגברא דדחוויה בציבור אף על פי שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף כדתנן בפירקין (דף פ:).

21. ספר דבר שמואל

עודהו על מצחו מרצה. עי' שפ"ט פ"ד זיאת מקדש כ"ה
[יט. ד.] וזא"ש שס. וזמ"ש רש"י ד"ה צין שיטנו על
מלחו בשעה שאירע טומאה בקרבנות, הקשה על זה צנצורת ארי
(דף ז' ע"ב ד"ה ל"ז) דמלד הסברא בעיקר היא הסקרה ואם
בשעת הקרבה ישנו על מלחו מלאה אע"ג דבשעה שאירע הטומאה
לא היה על מלחו, וע"י מה שחירץ בזה בחי' הגריז' למס' נויר אוח
מי צננין רלוי ל"ז (עמ' ק"פ).

22. הגרי"ז על מסכת נזיר דף נד ע/א

שיטת רש"י היא שצריך שיהא הציץ עליו בשעה שנטמא הדם, ובגבורת ארי הקשה, הרי ריצוי ציץ שייך רק לזריקת הדם ולא לטומאת הדם, וצ"ל דודאי ס"ל לרש"י שצריך שיהא הציץ עליו בשעת זריקה וזה ריצוי הציץ, אלא שס"ל לרש"י שגם בשעת טומאת הדם צריך לריצוי ציץ שע"י זה חל בהדם דין שצריך לזרוקו ואם אין הציץ בשעת טומאה אז כבר לא חל בהדם דין שצריך לזרוק אף ע"י ציץ, והתוס' סברי דריצוי ציץ שייך רק לזריקה ולא יותר...

23. שו"ת אבני נזר חלק חושן משפט סימן צ

ובעיקר מה שאמרת דבדלא דרב חסדא אם אירע טומאה הי' לובש הציץ. ליתא דפירוש אין עודהו על מצחו היינו שאינו על מצחו בשעת טומאה כמו שפירש"י סנהדרין (י"ב ע"ב) בין שישנו על מצחו של כה"ג בשעת טומאה ובפסחים (עז ע"א) בין שישנו על מצחו בשעה שאירעה טומאה בקרבנו. אבל אם בשעה שאירעה הטומאה לא הי' על מצחו שוב אין תקנה. וכן משמע בירושלמי (פ"ב דחגיגה סוף הלכה ד') כה"ג מתלבש בכליו בכל יום כדי לרצות על טומאה כמ"ד אין הציץ על מצחו אינו מרצה. ואי מהני כשלוש אחר שאירעה הטומאה למה לו ללבושו תחילה כשיארע טומאה ילבשו אלא ודאי לא מהני אם אינו על מצחו בשעה שאירעה לו טומאה:

24. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד א

נימא דלא כר' יהושע - תימה לר"י והא ע"כ כרבי יהושע אתיא דקתני סיפא ובמוקדשין אף על פי שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם משמע הא נטמאו שניהם אינו זורק והיינו כרבי יהושע כדאמר לקמן וי"ל דה"ק נימא דלא כר' יהושע והא ע"כ סיפא אתיא כוותיה ואם כן קשיא סיפא.

25. רמב"ם יד החזקה הלכות פסולי המוקדשין פרק יח

(י) אין חייבין כרת אלא על אכילת דברים שהותרו בין לאדם בין למזבח אבל אם אכל מן המתיר עצמו אינו חייב כרת אלא לוקה כאוכל פסולי המוקדשין שאין בהם פגול כיצד מנחה שנתפגלה האוכל כזית משיריה במזיד חייב כרת אבל אם אכל מן הקומץ שלה או מן הלבונה אינו חייב כרת לפי שהן הן המתירים את השירים לאדם וכן זבח שנתפגל האוכל כזית מבשרו או מאימוריו או מבשר העולה חייב כרת אבל אם אכל כזית מן הדם אינו חייב עליו משום פגול שהדם מתיר את האימורין ליקרב למזבח והאימורין מתירין את הבשר לאדם ודם העולה מתיר בשרה למזבח ודם חטאת העוף מתיר בשרה לכהנים ודם עולת העוף מתיר בשרה למזבח ודם חטאות הנשרפות מתיר אימוריהם למזבח לפיכך חייבין על אימוריהן משום פגול הקומץ והלבונה מתירין השירים לכהנים שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם לכהנים וכן שני בזיכי לבונה מתירין לחם הפנים לכהנים אבל דברים שאין להם מתירין כגון בשר חטאות הנשרפות ומנחות הנשרפות אינן מתפגלין לעולם:

26. שפת אמת מסכת פסחים דף עז עמוד ב

בגמ' שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרוק הדם צ"ע דהא בעלמא אמרינן דאוכל מבשר קודם זריקה עובר בלאו דלא תאכלו על הדם [כמבואר בסנהדרין (ס"ג) ובת"כ פ' קדושים] וסוגיא דהכא לא ס"ל ההיא דרשא ובמכות (י"ז) אמרינן דלאו דל"ת לאכול בשעריך קאי ג"כ באוכל קודם זריקת דם:

27. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כו

(ג) אמרינן בפסחים (ט"ז ע"ב) דמשקין בית מטבחיא דכן ואיכא למ"ד דכן ממש ומקשינן מההיא דונשא אהרן את עון הקדשים כו' מאי לאו טומאת דם ומשנינן לא טומאת קמצים וכתב רש"י ז"ל שם ז"ל לא טומאת קמצים שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח וכל הכפרה תלויה בו והוא הדין דמצי לשנויי לא בטומאת בשר וחלב ואליבא דר' יהושע בעי ציץ דאמר אם אין בשר אין דם אלא ניהא ליה לאוקמא כדברי הכל עכ"ל והנה יש לעיין הא מצי לאוקמא אף לדברי הכל ואפילו למ"ד יש דם אעפ"י שאין בשר מ"מ צריך לרצות ציץ על הבשר ועל החלב להקטיר על המזבח דאף לכתחילה יכול מדאורייתא להקריב מה שנטמא ע"י ריצוי ציץ כמ"ש רש"י ז"ל בגטין (נ"ד ע"א) ומזה נראה דס"ל לרש"י ז"ל דכל ריצוי ציץ הוא רק לענין הזריקה אבל להקטיר האימורים לא מהני ציץ דריצוי ציץ שייך רק על הכפרה וזה דמרצה ציץ על העולין ועל האכילות הוא

רק לענין שיחשב יש בשר שתועיל הזריקה אבל על הקטרת העולין עצמן לא מהני ציץ ואע"ג דאי אפשר אח"כ להקטיר האימורים מ"מ חשיב יש בשר ע"י ריצוי ציץ כמו למ"ד ציץ מרצה על אכילות אע"ג דהבשר אינו נאכל מ"מ חשיב יש בשר דמהני זריקה עליהו ...

והנה גדולה מזו אמרינן בירושלמי פסחים (פ"ז ה"ז) דזה דאמרינן דהציץ מרצה על טומאת הדם הוא רק בשנטמא משירד לאוירה של כלי אבל אם נטמא עד שהוא מלמעלן נעשה כמקבל מים ע"ש היינו דרק שנטמא משירד לאוירה של כלי שכבר נעשית הקבלה אבל נטמא קודם קבלה הוי כמקבל מים **ונראה מזה דס"ל להירושלמי דציץ מרצה רק על הזריקה לבד אבל לא על שאר עבודות אפילו המעכבות כפרה א"כ בנטמא קודם קבלה הקבלה פסולה** [והנה יש לעיין בנטמא הדם קודם שירד לאויר כלי ע"כ לא משכחת לה אלא כשנטמא בהצואר אגב בשר דהא צריך ליתן ורידין לתוך אויר כלי ותכף משיצא הדם מן הצואר הוי קבלה כדאמרינן בזבחים (כ"ה ע"א) ואם לאו אין זו קבלה מן הצואר ע"ש ויש לעיין איך מקבל אז הדם טומאה כשהוא בצואר דהא אינו משקה רק דם שחיטה מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים בחולין (ל"ה ע"ב) והיינו דם היוצא ע"י שחיטה אבל קודם שיצא הדם מן הצואר אין זה דם שחיטה כ"א דם הגוף דאם שחט בסכין מלובנת ולא יצא הדם ודאי אין הדם שבגוף מקבל טומאה] והנה על הירושלמי יש לעיין הא היכא דליכא כהנים טהורים עושים כל קרבנות ציבור בטומאה מתחילה ועד סוף וגם עושין בכ"ש טמאים ובסכין טמאה כדאמרינן בפסחים פ' כ"צ (ע"ט.) ואע"ג דתכף בשעת שחיטה נטמא הבשר והדם וצ"ל דס"ל להירושלמי כהתוס' יומא (ז' ע"ב) דביוה"כ כיון דאי אפשר להיות הציץ על מצחו א"צ לציץ כיון דעכ"פ טומאה דחויא בצבור וזה דאמרינן כ"ג ביוה"כ יוכיח דינו על מצחו ומרצה הוא רק לענין לכתחילה שלא יהא צריך להביא אחרת א"כ כיון דלא שייך ריצוי ציץ בנטמא הדם קודם קבלה א"צ לציץ כיון דטומאה דחויא בצבור וזה דאמרינן בירושלמי דאין הציץ מרצה על הדם שנטמא קודם קבלה הוא רק בקרבן יחיד וכמו התם דמירי בפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא דמירי בפסח אחד שנטמא דהוי קרבן יחיד:

28. ספר דבר שמואל - תנינא

דף ע"ז ע"ב הנין מרצה על העולין. / הנה הא דנין מרצה על האכילות אין הכוונה שהותר באכילה, דאין לין מטבר ודוחה לא תעשה דוכשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, כמו"ש רש"י לעיל (נ"ז: זד"ה על הדם) עיי"ש, אלא דלגבי זריקת הדם אמרינן יש צער, — כאילו — הי' הצער טכור לענין לזרוק הדם, וכ"כ כאן במהרש"ל, / ומש"כ רבינו חננאל "אין הנין מרצה על אכילות כגון מי שאכל קודם צטומאח" הדברים מחמיקין, ומלאתי שכר עמד בזה הרי המצי' (הריי טעמין) וראה מש"כ להלן (ע"ח. בגמי ולאפקוי מידי מעילה). / אך נסתפקתי הא דאמרינן הנין מרצה על העולין, אם פירושו כמו הנין מרצה על האכילות, שאין מקטירין האימורים עלמץ ע"ג המזבח אלא כזה — כאילו — העולין טכורין לענין הזריקה, או דעולין כו"ל כדם זריקה, ואם הנין מרצה עליהן מותר להעלותן ולהקטירם ע"ג המזבח, ומלאתי שעמד בזה במקדש דוד סי' כ"ז סק"ג, והוכיח מדברי רש"י לעיל (נ"ז: זד"ה לא עומאת קמליס), דכל רזוי לין הוא רק לענין הזריקה ולא להקטיר האימורים, אך מדברי החוס' לעיל (נ"ט: זד"ה עשאוס), משמע דנין מרצה על העולין שמקטיר האימורים עלמץ, עיי"ש.

1. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף עז עמוד א

סעודה בר"ח ואי מזונותיו קצובים לו ע"ז

שם. הנה בשו"ע או"ח סי' תי"ט נפסק מצוה להרבות בסעודת ר"ח, ואית פוסקים שחידשו בזה דחיבו הוא כ"כ, דכשחל בשבת הרי לא יהא סעודת ר"ח דהא כל מה שיוסיף לסעודה יהיה ממילא סעודת שבת, ולא יהא ניכר לכן יאכל במוצ"ש סעודה נוספת אף דהוי מוצאי ר"ח, לכבוד ר"ח העבר.

ובשל"ה הקדוש הביא מפסיקתא דכל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה חוץ משבת, רגלים וראשי חדשים, ובפשטות קאי הוצאותיו לאכילה דמזונותיו קאמר [ולכ' אין הוצאות אחרות בר"ח]. ומוכח דאית מצוה בסעודת ר"ח. אלא דלכאורה א"כ היה צריך לומר שאם שכח יעלה ויבוא דיתחייב לחזור ולברך. וזה אינו. ובאמת כבר כתבו התוס' דהא זה ודאי דאסור להתענות בר"ח, אך מזה אינו מוכח דצריך לאכול סעודה של פת.

ונראה דבאמת זה אינו אלא חומרא והידור. ויש שהביאו להוכיח מסוגיין דחזינן דהתורה הזכירה בלשון מועד, ובגמ' ילפינן מזה דדחי, א"כ איכא מצוה לאכול סעודה בר"ח.

2. דף על הדף פסחים דף עז עמוד א

בגמ': תמוז דהאי שתא מלווי מלייה דכתיב קרא עלי מועד וגו'.

מבואר כאן דפסוק זה קאי על ר"ח תמוז וילפינן מזה דר"ח נקרא "מועד". אכן בפוסקים בהל' ט' באב מבואר, דפסוק זה קאי על ט' באב ונקרא יום זה "מועד" בגלל לידתו של משיח צדקנו ביום זה וכמפורש במדרש (איכה א. נא) ע"ש, וכ"ה בירושלמי (פ"ב דברכות ה"ד) ובארחות חיים (הל' ט' באב סי' י"ב) ע"ש. וכמה הלכות נזכרו בדיני ט' באב בגלל זה דיום זה נקרא מועד וכנ"ל:

(א) אם חל ט"ב בשבת או במוצ"ש, אין אומרים בשבת במנחה צו"צ, מידי דהוה אר"ח, דט"ב נמי איקרי מועד (הג"א סוף תענית וטור או"ח סי' תקנ"ט).

(ב) נוהגים שלא לומר תחינה ערב ט"ב משום דאיקרי מועד (הגהות מיימוני סוף הל' תענית וש"ע או"ח סי' תקנ"ב י"ב). ועיין שם עוד בטור (סי' תק"ט) שמטעם זה אין אומרים תחנון בט"ב עצמו.

(ג) מטעם מועד בט"ב, יש מי שרוצה לומר, שלא להגיד תיקון חצות בליל ט"ב. (ברכי יוסף סי' תקנ"ט).

(ד) יש אומרים, שלא לומר ענינו בשחרית בט"ב לפי שנקרא מועד (טו"ז סי' תקנ"ז ס"ק ב').

(ה) אין להחמיר ולשבת בט"ב על הקרקע עד הערב, משום "קרא עלי מועד", ע"כ אסור לנהג בו אבילות יותר ממה שאמרו בהלכה (שו"ת נאות דשא סי' ל"ו). ע"כ. וצ"ב קצת עפ"י המבואר כאן דקרא זה קאי על ר"ח תמוז וי"ל.

3. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד ב

שאין בשר ניתר באכילה עד שיזרק הדם - תימא אימא דוקא שלמים דאית ביה תרי אכילות אבל עולה מנלן דאימא כי היכי דלית בה מעילה אחר שנזרק הדם כדתנן במעילה בפרק חטאת העוף (דף ט). לית בה נמי מעילה קודם זריקה דהאי קרא בשלמים כתיב וי"ל דר"א לא חשיב הך חומרא ורשב"א מתרץ דר"א יליף עולה מקל וחומר דר' יהושע ובשלמים טרח וכתב לה קרא כדאמר בסמוך.

4. דף על הדף פסחים דף עז עמוד ב

בגמ': שאין הבשר ניתר באכילה עד שיזרק הדם.

בתוס' (ד"ה שאין) הק' תימא אימא דוקא שלמים דאיכא ב' אכילות, אבל עולה מנלן דאימא כו'. וי"ל דר"א לא חשיב הך חומרא. ע"כ.

וכתב הגר"י ענגיל (בית האוצר אות ב' כלל ב') דר' אליעזר בזה לשיטתו, שהוא הי' שמותי מתלמידי ב"ש, ולא אמר דבר שלא שמעה מרבתי לעולם כדאי' במס' סוכה ובתוס' ביצה (לד ב) כתבו דמקשינן מדבית שמאי אדרבי אליעזר. ובהגיגה (ו' ע"ב) נחלקו ב"ש וב"ה דלב"ש הראי' בשתי כסף והתגיגה במעה כסף, שהראי' כולה כליל עולה לגבוה. ולב"ה הראי' מעה כסף והתגיגה שתי כסף, דחגיגה עדיפא דאית בה שתי אכילות, הרי דב"ש לית להו הך מעלה דשתי אכילות, ולשיטתם ס"ל כן גם ר' אליעזר הכא, דלא הוי היכא הך דלשלמים יש שתי אכילות.